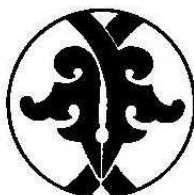

حقوق کیفری ارز

تألیف:

علی مبشری

انتشارات امجد

سرشناسه	: مبشری، علی
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق کیفری ارز / تألیف علی مبشری.
مشخصات نشر	: تهران: امجد، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۶۹-۱۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: ارز -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Foreign exchange -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: ارز -- قوانین و مقررات کیفری -- ایران
موضوع	: Foreign exchange -- Law and legislation -- Iran -- Criminal provisions
موضوع	: جرایم اقتصادی -- ایران
موضوع	: Economic offences -- Iran
رده بندی کنگره	: KMH۲۷.۸
رده بندی دیویی	: ۳۲۱.۵۰۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۳۰۵۰

سوق کیفری ارز

تألیف: علی مبشری

انتشارات امجد

چاپ اول: ۱۳۹۹

شماره: ۲۲۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «امجد» است.

دفتر مرکزی امجد:

تهران، خیابان منیری جاوید، پلاک ۵۷، طبقه دوم همالو

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۶۳۰۵۹ - ۶۶۴۱۱۹۳۲

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۶۹-۱۲-۳

ISBN: 978-622-7269-12-3

فروشگاه: خیابان منیری جاوید، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹ - تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۳	 فصل اول: مفاهیم، مبانی و تحولات
۱۳	 مبحث اول: تبیین مفاهیم پژوهش
۱۴	 گفتار اول: قاچاق
۱۴	 الف: تعریف لغوی قاچاق
۱۴	 ب: تعریف حقوقی قاچاق
۱۵	 گفتار دوم: ارزش
۱۷	 گفتار سوم: جرائم ارزی
۱۹	 گفتار چهارم: قاچاق ارز
۲۲	 مبحث دوم: مبانی جرم انگاری جرایم ارزی
۲۲	 گفتار اول: مبانی مفهوم جرم انگاری جرایم ارزی
۲۴	 گفتار دوم: مبانی اقتصاد، جرم انگاری جرایم ارزی
۲۶	 مبحث سوم: تحولات جرم انگاری جرایم ارزی و بازشناسی مرتکبان آن
۲۷	 گفتار اول: پیشینه قانونی جرم انگاری جرایم ارزی
۳۰	 گفتار دوم: کنش گران حوزه جرایم ارزی
۳۰	 الف: بزهکاران یقه سفید
۳۱	 ب: بزهکاران یقه آبی
۳۳	 ج: بزهکاران ساده یا هیجانی
۳۵	 فصل دوم: ارکان تشکیل‌دهنده جرایم ارزی
۳۶	 مبحث اول: رکن قانونی جرایم ارزی
۴۰	 گفتار اول: انتقادات و ابهامات وارد بر تعریف قاچاق ارز
۴۵	 گفتار دوم: آیین نامه ای و بخشنامه ای بودن جرایم ارزی
۴۶	 گفتار سوم: نقض اصل اطلاع و آگاهی از قانون در جرایم ارزی
۴۸	 گفتار چهارم: رویکرد دوگانه ی قانون در تخلف یا جرم دانستن جرایم ارزی
۴۹	 مبحث دوم: رکن مادی جرایم ارزی
۵۰	 گفتار اول: رفتار مادی موضوع جرایم ارزی
۵۱	 الف: قاچاق ارز (وارد و خارج کردن)
۵۲	 ب: عرضه ارز
۵۳	 ج: فروش ارز

۵۴	د: خرید ارز
۵۵	ج: نگهداری ارز
۵۶	خ: حمل ارز
۵۷	و: حواله ارز
۵۹	گفتار دوم: شرایط و اوضاع و احوال موثر در وقوع جرایم ارزی
۵۹	الف: فقدان مجوز فعالیت ارزی
۶۱	ب: نقض تشریفات قانونی فعالیت ارزی
۶۳	ج: مصادیق و میزان ارز موضوع جرایم ارزی
۶۴	د: سمت مرتکب
۶۵	ر: سازمان یافته بودن جرایم ارزی
۶۶	ز: حرفه ای بودن ارتکاب جرایم ارزی
۶۹	گفتار سوم: نتیجه ر: جرایم ارزی
۷۰	مبحث سوم: رکن روانی جرایم ارزی
۷۰	گفتار اول: علم مرتکب
۷۲	گفتار دوم: قصد مجرمانه (سوء نیت عام)
۷۲	گفتار سوم: قصد نتیجه (سوء نیت خاص)
۷۳	گفتار چهارم: انگیزه مجرمانه
۷۵	فصل سوم: واکنش های کیفری به جرایم ارزی
۷۷	مبحث اول: واکنش نسبت به جرایم ارز بر اساس نهادهای بین المللی
۷۸	الف: جزای نقدی
۸۱	ب: مجازات حبس
۸۲	ج: مجازات حبس بدل از جزای نقدی
۸۴	مبحث دوم: واکنش کیفری به جرایم ارزی براساس شیوه ارتکاب جرم
۸۴	الف: مجازات جرایم ارزی عادی
۸۵	ب: مجازات جرایم ارزی سازمان یافته
۸۵	ج: مجازات جرایم ارزی ارتكابی توسط قاچاقچی حرفه ای
۸۶	د: مجازات جرایم ارزی ارتكابی توسط شخص حقوقی
۸۷	ه: مجازات قاچاق عمده ارز
۸۸	و: مجازات قاچاق ارز بدون کشف ارز اسکناس
۸۹	ز: مجازات قاچاق ارز براساس ورودی یا خروجی بودن آن
۸۹	مبحث سوم: واکنش نسبت به قاچاق ارز براساس سوءنیت خاص مرتکب
۸۹	الف: مجازات قاچاق ارز به قصد مقابله با نظام جمهوری اسلامی ایران

۹۰	ب: مجازات قاچاق ارز با هدف تأمین مالی تروریسم
۹۱	مبحث چهارم: مجازات مداخله کنندگان در جرایم ارزی
۹۱	الف: مجازات مباشرت در جرایم ارزی
۹۲	ب: مجازات شرکت در جرایم ارزی
۹۵	ج: مجازات معاونت در جرایم ارزی
۹۹	مبحث پنجم: مجازات‌های تکمیلی و تبعی در جرایم ارزی
۹۹	الف: مجازات‌های تکمیلی در جرایم ارزی
۱۰۲	ب: مجازات‌های تبعی در جرایم ارزی
۱۰۵	مبحث ششم: تشدید و تخفیف مجازات در جرایم ارزی
۱۰۵	گفتار اول: تشدید مجازات در جرایم ارزی
۱۰۵	الف: تعدد جرم
۱۰۸	ب: تکرار جرم
۱۰۹	ج: سازه بدهی، حمایت یا سردستگی گروه سازمان یافته
۱۰۹	گفتار دوم: تخفیف مجازات در جرایم ارزی
۱۱۳	فصل چهارم: آیین دادرسی افراقی جرایم ارزی
۱۱۳	مبحث اول: دستگاههای کاشف برای ورود
۱۱۵	مبحث دوم: مرجع صالح رسیدگی به جرایم ارزی
۱۱۵	گفتار اول: مرجع صالح رسیدگی به قاچاق ارز سازمان یافته و حرفه‌ای
	گفتار دوم: مرجع صالح رسیدگی به قاچاق ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی
۱۱۷	دولتی
۱۱۷	گفتار سوم: مرجع صالح رسیدگی به قاچاق ارز عادی
۱۱۸	مبحث سوم: وصول جریمه نقدی از محل وثیقه ثالث
۱۱۸	مبحث چهارم: رسیدگی و صدور حکم غیابی در صورت عدم شناسایی مرتکب
۱۱۹	مبحث پنجم: مهلت یک ماهه رسیدگی و صدور رای در جرایم ارزی
۱۲۱	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۱۲۳	پیوست
۱۴۵	منابع و مأخذ

مقدمه

از زمانی رونق داد و سند بین‌المللی کالا، دولت‌ها، در راستای سیاست‌های مالی خود، به آن به‌وان یکی از منابع اساسی تأمین بودجه چشم دوخته و نظاماتی را توأم با ضمانت اجرای مدنی-اداری، برای ورود و خروج آن وضع کردند. فقدان بازدارندگی پاسخ‌های مدنی از یک‌سره کاهش تدریجی وصول عوارض گمرکی به دلیل عدم رعایت مقررات از سوی دیر، قانع‌گذار را به چاره‌اندیشی واداشت. حاصل این چاره‌اندیشی در نهایت، به‌زعم قانون‌گذار، به‌رود ساده‌ترین و ساده‌ترین پاسخ، یعنی ضمانت اجرای کیفری محدود شد. در واقع، با وجود آنکه ورود و خروج غیرمجاز کالا و ارز، یعنی قاچاق ماهیتاً پدیده‌ای اقتصادی است، لیکن دولت‌ها به‌جای یافتن راه حل ریشه‌ای و اصلاح نظام اقتصادی و اجتماعی، به مبارزه کیفری از طریق جرم‌انگاری روی می‌آورند.

در ایران نخستین قانون خاص راجع به قاچاق در تاریخ ۱۳۰۶/۱۲/۱۶ تصویب شد. شش سال بعد، قانون مجازات مرتکبین قاچاق در تاریخ ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ با پیش‌بینی دسته‌بندی جدید از قاچاق و پاسخ‌دهی براساس ماده‌تأمل و نوع کالا تصویب و لازم‌الاجرا شد و پس از آن با توجه به تحولات اقتصادی، اجتماعی و تغییر شیوه ارتکاب، طی سال‌های ۱۳۱۶، ۱۳۱۹، ۱۳۳۷، ۱۳۵۰، ۱۳۵۳، ۱۳۶۰ و ۱۳۶۳ دستخوش اصلاحات مختلف شد.^۱

به‌طور خاص در خصوص ارز، پس از پایان جنگ و شرایط خاص کشور، به‌کشور به لحاظ اقتصادی، در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۹ قانون مجازات اخلاص‌گران در نظام اقتصادی کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و چون اخلاص در سه حوزه الف: در نظام پولی یا ارزی کشور از طریق قاچاق عمده ارز یا ضرب سکه قلب یا جعل اسکناس عمده؛ ب:

۱. ابراهیمی، شهرام (۱۳۹۸) «رویکرد جرم‌شناسی پیشگیری قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، جرایم، جیستی و چگونگی» مجله تحقیقات حقوقی دوره ۲۰، شماره ۷۸، صفحه ۱۳۱-۱۵۲

اخلال در امر توزیع مایحتاج عمومی از طریق گرانفروشی کلان و ج: اخلال در نظام تولیدی کشور از طریق سوء استفاده عمده با پاسخ های شدید کیفری مواجه شد.^۱ با سپری شدن نزدیک به سه دهه از شرایط پسا جنگ و نیز تحولات مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، در نهایت قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ به تصویب رسید و در سال ۱۳۹۴ با اصلاحات مختلفی روبرو گردید.

این قانون با توجه فراوانی مقررات ناظر به قاچاق کالا و ارز و بعضا تعارض در آنها، طی ماده ۷۷، قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ با اصلاحات بعدی، قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام، قانون راجع به جلوگیری از عمل قاچاق توسط وسایل نقلیه موتوری دریایی مصوب ۹/۸/۱۳۳۶، مواد (۳۵) و (۳۶) قانون تأسیس سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی مصوب ۲۴/۱۰/۱۳۷۰، ماده (۶۲) قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴، تبصره ماده (۲) ماده (۸) و بند (ب) ماده (۹) قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت از مأموران مصوب ۲۳/۱۱/۱۳۷۳، بند (د) ماده (۲۲) قانون حفاظت از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴/۶/۱۳۷۴، تبصره (۱) ماده (۳) قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱) و اصلاح ماده (۱) قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۱/۱۲/۱۰، بندهای (۱)، (۲) و (۴) ماده (۱۲) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۵، مواد (۳)، (۴)، (۵)، (۶) و (۷) قانون اختیارات مالی و استخدام بنادر و کشتیرانی و تشکیل گارد بنادر و گمرکات مصوب ۱۳۴۸/۴/۱۹، لایحه قانون اصلاح لایحه قانون گارد بنادر و گمرکات مصوب ۱۳۵۸/۹/۱۴ شورای انقلاب را نسخ نمود و به نوعی با پراگندگی مقررات این حوزه پایان داد.

با این حال، علی رغم اینکه عنوان قانون، مبارزه با قاچاق کالا و ارز است لکن مواد آن در ارتباط با کالا و ارز، به لحاظ کمی از هیچ توازنی برخوردار نیست و از تعداد ۷۷ ماده، صرفا چند ماده^۲ که از تعداد انگشتان دست تجاوز نمی کند به مساله جرم- تخلف انگاری ارز و پاسخ بدان پرداخته است، این در حالی است که مساله ارز برای کشور ما به دلیل مواجه شدن با تحریم های مختلف، از اهمیت بالایی برخوردار بوده و اقتضا دارد قانونگذار در اصلاحات بعدی، با توجه ارتباط این جرم با جرایم دیگر اقتصادی مانند

۱. کوچکی، احمد رضا و ابراهیمی، شهرام، بهار و تابستان ۱۳۹۸، تخفیف مجازات در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ «پژوهشهای حقوق جزا و جرمشناسی - شهر دانش، دوره ۷، شماره ۱۳، صفحه ۸۰-۶۱.
۲. به طور خاص دو ماده ۱۸ و ۱۸ مکرر، مهمترین مواد قانونی راجع به ارز می باشد.

پولشویی و جرایم مالیاتی، چه بحاظ ابعاد ماهوی و چه شکلی مورد توجه ویژه قرار دهد و از نگاه جزیره ای و فرعی به این حوزه صرف نظر نماید.

گفتنی است در راستای رفع این دغدغه، لایحه اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا، با پیش بینی ماده ۲ مکرر، مصادیق قاچاق کالا را با توجه شیوه‌های جاری ارتکاب آن در عمل، تا حد قابل توجه توسعه داده است و ذیل این ماده طی هشت بند و پنج تبصره به این موضوع پرداخته است. این لایحه همچنین با توجه به تصریح بند (۲) سیاست‌های کلی قضائی (ابلاغی مورخ ۱۳۸۸/۰۹/۰۱ مبنی بر لزوم تمرکز کلیه امور دارای ماهیت قضائی در قوه قضائیه، تلاش کرده است در راستای اقدامات واکنشی، عمده اشکال قاچاق کالا و ارز جرم تلقی شود. همچنین در چارچوب اقدامات کنشی و پیشگیرانه و بویژه در جهت اجرایی نمودن سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مبنی بر شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، ارزی و تجاری، کلیه واردکنندگان کالا موظف شده‌اند منشأ ارز کالای وارداتی خود را پس از ثبت سفارش و قبل از ترخیص اظهار نمایند. البته محورهای جدید لایحه محدود به این موارد نیست. اگرچه عمده ی نوآوری آن به قلمرو قاچاق کالا اختصاص یافته است.^۲

۱. ماده ۲۴ - متن زیر به عنوان تبصره (۴) با ماده (۷) قانون الحاق می‌شود: تبصره ۴- به منظور مقابله با قاچاق ارز و مدیریت منابع و مصارف ارزی، کلیه واردکنندگان کالا موظف به منشأ ارز کالای وارداتی خود را پس از ثبت سفارش و قبل از ترخیص، در سامانه موضوع بند (الف) ماده (۱۱) این قانون اظهار نمایند. بانک مرکزی موظف است پس از دریافت اطلاعات منشأ ارز، بلافاصله نسبت به بررسی آن اقدام نموده و در صورت صحت اطلاعات ابرازی، شناسه رهگیری معتبر به اطلاعات مذکور اختصاص دهد. مجوز ثبت سفارش تا قبل از دریافت شناسه رهگیری موضوع این تبصره قابل استناد جهت اظهار و ترخیص در گمرک نیست.

۲. مهمترین محورهای این لایحه که در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس هم‌راهِ رای اسلامی احصا شده است عبارت است از: اصلاح تعریف اسناد خلاف واقع و تفکیک جرم قاچاق از تخلیه مجرمانه با ارائه معیار ۱۵ درصد کالای اضافی، ۲. تغییر معیار تشخیص قاچاق حرفه‌ای، ۳. شفاف سازی مصادیق قاچاق مربوط به کالاهای وارداتی، ۴. تعیین مصادیق قاچاق ارز، ۵. تغییر اعضا و اصلاح ساختار سازمان و ارتقاء دستگاهها به همکاری مناسب با آن، ۶. تکمیل و اجرایی شدن سامانه های موضوع قانون از جمله سامانه مقررات تجاری، سامانه مربوط به ضمانت‌گارانتی (و سامانه منشأ ارز)، ۷. تعیین مصادیق قاچاق از طریق فضای مجازی، ۸. تعیین ضوابط توقیف و سلب اموال ملکی و نهاد مازون، ۱۷. شفاف سازی مجازاتهای اقدام به جرم قاچاق، ۱۸. حمایت از متکفلان مبارزه با قاچاق، ۱۹. تعیین نحوه هزینه کرد درآمدهای قانون در جهت تأمین زیرساخت های مبارزه با قاچاق، ۲۰. کارشناسی درباره: «لایحه اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» دوره دهم سال سوم شماره چاپ: ۱۰۵۷ - کد موضوعی: ۲۲۰، تاریخ چاپ: ۲۹ / ۵ / ۱۳۹۷ شماره ثبت: ۹.